

ความเป็นธรรมทางสังคมในการให้บริการแก่ชนชนยะมูลฝอยของเทศบาลในประเทศไทย

นาย สมควร โพธิ์สาร

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2534

ISBN 974-579-162-8

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

017394 i 10313436

SOCIAL EQUITY IN GARBAGE COLLECTION SERVICES
BY MUNICIPALITIES IN THAILAND

Mr. SOMKUAN POTISAN

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Public Administration
Department of Public Administration
Graduate School
Chulalongkorn University

1991

ISBN 974-579-162-8

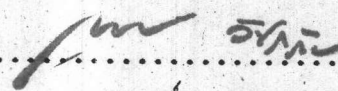
หัวข้อวิทยานิพนธ์ ความเป็นธรรมทางสังคมในการให้บริการเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลใน
ประเทศไทย

โดย นาย สมควร โนนีสาร

ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์

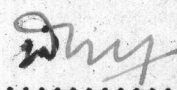
อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร. นิกษา บวรวัฒนา

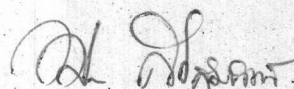
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร. นิกษา บวรวัฒนา)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศุภชัย ฮาเวประภาช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา
(รองศาสตราจารย์ ดร. นิกษา บวรวัฒนา)

..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ศิริลิมนันท์)

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมนี้เพียงแผ่นเดียว

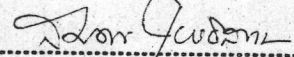
สมควร โพรธิตาร : ความเป็นธรรมในการให้บริการเก็บขยะมูลฝอยของเทศบาลในประเทศไทย
(SOCIAL EQUITY IN GARBAGE COLLECTION SERVICES BY MUNICIPALITIES
IN THAILAND) อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.พิทยา บรรณวิวัฒนา. 88 หน้า. ISBN 974-579-162-8

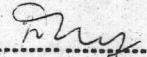
การวิจัยครั้งนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อวิเคราะห์ระดับความเป็นธรรมทางสังคมในการให้บริการเก็บขยะของเทศบาลต่างๆในประเทศไทย และ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อระดับความไม่เป็นธรรมที่ค่อนข้างสูง

วิธีการวิจัย เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้มีการเก็บรวบรวมไว้แล้ว โดยมีขอบเขตการศึกษารอบคลุมทั้งสิ้น 128 เทศบาล นอกจากนี้ได้มีการเก็บข้อมูลเพิ่มเติม ด้วยการส่งแบบสอบถามทางไปรษณีย์แก่บรรดาปลัดเทศบาล โดยมีอัตราการตอบกลับคืน คิดเป็นร้อยละ 68.93 และการวิจัยนี้ได้ประยุกต์ใช้ดัชนีความไม่เป็นธรรมของ Coulter ในการวัดระดับความไม่เป็นธรรมในการให้บริการเก็บขยะ อีกทั้งใช้เทคนิคการวิเคราะห์ถดถอยพหุ ในการค้นหาปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อระดับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้น

ผลการวิจัย พบว่า เทศบาลต่างๆมีระดับความเป็นธรรมทางสังคมในการให้บริการเก็บขยะค่อนข้างสูง และการค้นพบที่น่าสนใจอีกประการหนึ่งก็คือ เทศบาลโดยส่วนใหญ่มีการกระจายปริมาณถังรองรับขยะ และงบประมาณความสะอาด ไม่เป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรของแต่ละท้องถิ่น นอกจากนี้ ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุ แสดงให้เห็นว่า ตัวแปรทางการบริหาร อันได้แก่ จำนวนประชากร และ จำนวนงบประมาณความสะอาดในปีที่แล้ว มีอำนาจในการอธิบายระดับความไม่เป็นธรรมที่เกิดขึ้นมากกว่าปัจจัยอื่น กล่าวโดยสรุป ผลการวิจัยนี้แสดงให้เห็นว่า ปัจจัยที่สำคัญที่สุดอันมีส่วนก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมที่ค่อนข้างสูง ก็คือ การจัดสรรทรัพยากรเพื่อให้บริการที่ไม่คำนึงถึงความต้องการในท้องถิ่นอย่างจริงจัง และ รูปแบบการทำงานของระบบราชการที่มีลักษณะแบบธรรมเนียมปฏิบัติ

ภาควิชารัฐประศาสนศาสตร์.....
สาขาวิชานโยบายสาธารณะ.....
ปีการศึกษา2533.....

ลายมือชื่อนิสิต

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา

ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

พิมพ์ต้นฉบับบทคัดย่อวิทยานิพนธ์ภายในกรอบสี่เหลี่ยมที่เพียงแผ่นเดียว

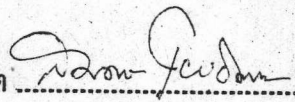
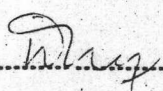
SOMKUAN POTISAN : SOCIAL EQUITY IN GARBAGE COLLECTION SERVICES BY MUNICIPALITIES IN THAILAND. THESIS ADVISOR: ASSO. PROF. BIDHYA BOWORNWATHANA, Ph.D. 88 PP.

The objectives of this study are to analyse the level of social equity in garbage collection services by municipalities in Thailand and to investigate significant factors which cause serious inequity.

Aggregated data analysis is applied in this study of 128 municipalities. Additional data is obtained through returned mailed questionnaire from municipal clerks. The mailed questionnaire return rate is 68.93%. The study utilizes Coulter's inequity index to measure levels of social equity in garbage collection services. Multiple regression technique is used to search for critical factors which contribute to the inequity.

The research results indicate that municipalities score high in terms of social equity in garbage collection services. Another interesting finding is that most municipalities have uneven distribution of garbage cans and allocated budgets vis a vis their population. Multiple regression findings reveal that administrative variables such as population and last year's budget allocation (t-1) have more explanatory power than other factors. In conclusion, the most important factors which produce inequity are: allocation of resources without serious consideration of local needs, and the bureaucratic routine work.

ภาควิชา รัฐประศาสนศาสตร์
สาขาวิชา นโยบายสาธารณะ
ปีการศึกษา 2533

ลายมือชื่อนิสิต
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ
รองศาสตราจารย์ ดร. นิทยา บวรวัฒนา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร.
ศุภชัย ยาวะประภาส และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ทศพร ศิริสัมพันธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ
และข้อคิดเห็นต่างๆของการวิจัยมาด้วยดีตลอด

นอกจากนี้ ผู้วิจัยต้องขอขอบคุณบุคคลสำคัญที่มีส่วนทำให้การศึกษานี้สำเร็จลงด้วยดี อัน
ได้แก่ ดร.ไพฑูรย์ บุญวัฒน์ อดีตผู้อำนวยการกองราชการส่วนท้องถิ่น คุณ บุญญะพัฒน์ จันทระอุไร
คุณ โชคชัย เตชะอมรธัญ คุณ อติศักดิ์ ทองไข่มุกต์ ที่ได้ให้ความกรุณาอ่านวยความสะดวก และ
อนุเคราะห์ข้อมูลต่างๆที่เป็นส่วนสำคัญในการศึกษาเป็นอย่างดี และปลัดเทศบาลทุกท่านที่ได้สละ
เวลาอันมีค่าในการกรอกข้อมูลที่เป็นประโยชน์แก่การวิจัยอย่างมาก ตลอดจน คุณ ถนอม ภูมิศรี
และ คุณ วรณัฐ เจริญศักดิ์ ที่ได้ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้วิจัยในทุกๆด้านมาโดยตลอด

ท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณ บิดา-มารดา และ เพื่อนๆทุกคนที่ได้ให้กำลังใจ
แก่ผู้วิจัยเสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญตาราง.....	ง
สารบัญรูปภาพ.....	จ
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ในการศึกษา.....	3
1.3 แนวความคิดในการศึกษา.....	4
1.4 สมมุติฐานในการศึกษา.....	5
1.5 วิธีการศึกษา.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
1.7 การนำเสนอผลการศึกษา.....	7
2. การทบทวนผลการศึกษาและตัวแบบในการศึกษา.....	9
2.1 การทบทวนผลการศึกษาที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.2 แนวคิดและตัวแบบในการศึกษา.....	21
3. ระเบียบวิธีการศึกษา.....	27
3.1 วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล.....	27
3.2 ขอบเขตของการศึกษา.....	28
3.3 การนิยามคำศัพท์และการวัดตัวแปรสำคัญ.....	29
3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	31
4. ระบบการให้บริการเก็บขนขยะของเทศบาล.....	35
4.1 การปกครองท้องถิ่นในรูปเทศบาลกับการให้บริการสาธารณะ.....	35
4.2 เทศบาลกับระบบการจัดการเก็บขนขยะ.....	37
4.3 ความเลื่อมล้ำในการให้บริการเก็บขนขยะของเทศบาล.....	45
5. ความเป็นธรรมในการให้บริการเก็บขนขยะของเทศบาล.....	50
5.1 ความเป็นธรรมในการให้บริการเก็บขนขยะ.....	50
5.2 การทดสอบสมมุติฐานทางสถิติ.....	55
5.3 ปัจจัยที่มีผลต่อระดับความไม่เป็นธรรมในการให้บริการเก็บขนขยะ ของเทศบาล.....	60

(ต่อ)

	หน้า
6. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	65
6.1 สรุปผลการศึกษา.....	65
6.2 ข้อจำกัดในการศึกษา.....	68
6.3 ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาต่อไป.....	70
6.4 การนำผลการศึกษาไปประยุกต์ใช้.....	70
บรรณานุกรม.....	72
ภาคผนวก.....	75
ประวัติผู้เขียน.....	88

สารบัญตาราง

	หน้า	
ตารางที่ 1	แสดง เจ้าของผลงาน วิธีการศึกษา และ ผลการศึกษาที่เกี่ยวกับ ความเป็นธรรมในการให้บริการสาธารณะทั้งของสหรัฐอเมริกา และ ของไทย.....	18
ตารางที่ 2	แสดงความคิดรวบยอด ตัวแปร และ สมมติฐานในการศึกษา.....	30
ตารางที่ 3	แสดงตัวอย่างแนวทางการคำนวณดัชนีความไม่เป็นธรรม.....	33
ตารางที่ 4	แสดงความหมายของค่าคำนวณของดัชนีความไม่เป็นธรรม.....	34
ตารางที่ 5	แสดงประเภทเทศบาล และ หลักเกณฑ์ในการจัดตั้ง.....	36
ตารางที่ 6	แสดงการเปรียบเทียบหน้าที่ในการให้บริการสาธารณะ ของเทศบาล กับ การปกครองท้องถิ่นในรูปแบบอื่น.....	38
ตารางที่ 7	แสดงหลักเกณฑ์การจ้างลูกจ้างประจำของหน่วยการบริหาร ส่วนท้องถิ่น.....	40
ตารางที่ 8	แสดงข้อจำกัดในการเพิ่มระดับทรัพยากรในการให้บริการ เก็บขยะของเทศบาล.....	42
ตารางที่ 9	แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติของปลัดเทศบาล ที่มีต่อ บทบาทของนายกเทศมนตรี หรือ สมาชิกสภาฯ กับ บทบาท ของข้าราชการประจำในการปรับปรุง เปลี่ยนแปลงปริมาณ ทรัพยากรเพื่อให้บริการเก็บขยะของเทศบาล.....	43
ตารางที่ 10	แสดงการเปรียบเทียบทัศนคติของปลัดเทศบาล ที่มีต่อ บทบาทของนายกเทศมนตรี หรือ สมาชิกสภาฯ กับ บทบาท ของข้าราชการประจำในการกำหนดแนวทาง และ วิธีการ ในการให้บริการเก็บขยะของเทศบาล.....	44
ตารางที่ 11	แสดงค่า \bar{X} , S.D, และ C.V. ของทรัพยากรในการให้บริการ เก็บขนขยะแต่ละประเภท และ ความสามารถในการให้ บริการ ของเทศบาล.....	48
ตารางที่ 12	แสดงข้อมูลด้านการจัดการมูลฝอยของชุมชนต่างๆปี 2530.....	49
ตารางที่ 13	แสดงผลการวิเคราะห์ดัชนีความไม่เป็นธรรมในการให้ บริการเก็บขยะของเทศบาลในภาพรวม(128 แห่ง).....	51
ตารางที่ 14	แสดงผลการวิเคราะห์ดัชนีความไม่เป็นธรรมในการให้ บริการเก็บขยะของเทศบาลในแต่ละประเภท.....	52
ตารางที่ 15	แสดงผลการวิเคราะห์ดัชนีความไม่เป็นธรรมในการให้ บริการเก็บขยะของเทศบาลในแต่ละประเภท โดยมี เทศบาลดีเด่นในแต่ละประเภทเป็นมาตรฐาน.....	54

ตารางที่ 16	สรุปผลการวิเคราะห์หัตถดอย กับ ค่าคะแนนความไม่เป็นธรรมของทรันชากร ประเภทต่างๆ.....	56
ตารางที่ 17	แสดงเครื่องหมายที่แท้จริงของความสัมพันธ์ ระหว่าง ค่าคะแนนความไม่เป็นธรรมแต่ละประเภท เพื่อให้บริการ เก็บขยะของเทศบาล กับ ตัวแปรอิสระ.....	59

สารบัญรูปภาพ

รูปภาพที่ 1	ระบบอำนวยความสะดวกของเทศบาล.....	หน้า 39
-------------	----------------------------------	------------